

Addo Stuur, eigenaar Books & Toys op Bonaire**'Eerst kwamen er alleen Nederlanders, nu is driekwart Bonaireaans'**

In de enige winkelstraat op Bonaire, tussen toeristenwinkels en juwelierszaken, is boekhandel Books & Toys gevestigd. Eigenaar is Addo Stuur, onder andere bekend van de Windows computerboeken. Twee jaar geleden gooide hij letterlijk het stuur om en zette koers richting Bonaire.

Boekhandel Books & Toys oogt ruim. De inrichting doet denken aan boekhandels in Nederland. Het assortiment is breed, diverse genres met recente literatuur staan uitnodigend op kleine boekstandaards in de rekken, ingedeeld op taal. Nederlands, Engels en Spaans. Voor de Antilliaanse auteurs en onderwerpen is een aparte hoek ingericht. Veelal Nederlandstalig, waaronder titels van Boeli van Leeuwen, Cornelis Goslinga, Erich Zielinski en Diana Lebac, maar ook boeken over de Antillen in het Engels en het Papiamentu ontbreken niet. Ook tijdschriften zijn in de winkel te vinden. Achter in de winkel, voorbij de speelgoedafdeling, zit een grote Hollander aan een tafel met een Bonaireaans meisje. Ze lezen samen een kinderboek en praten afwisselend in het Nederlands en Papiamentu tegen elkaar. De grote Hollander blijkt Addo Stuur, die leest en speelt met het kind van een van zijn personeelsleden. Integreren is zijn toverwoord. Hij is betrokken bij de Bonaireaanse gemeenschap en sponsort allerlei lokale evenementen, niet alleen uit commerciële overwegingen. Stuur houdt van Bonaire en mengt zich graag tussen de bevolking. 'Het is bewonderenswaardig hoe mensen hier leven. De rustige en innemende wijze

waarop de eilandbewoners hier met elkaar omgaan. De plagerige manier waarop ze elkaar een lach proberen te ontlokken tijdens hun ontmoetingen.' Leuk vindt hij vooral de populaire vliegerwedstrijden, het jaarlijkse Regatta-zeil-evenement, het Tumbafestival en het onlangs gehouden kindercarnaval, waarbij zijn piepkleine 'Piaggio' bestelautootje meereed in de stoet. Ook in Nederland is Addo Stuur geen onbekende. Als auteur maakte hij naam met het boek *Windows voor kinderen*, waarmee hij inspeelde op een gat in de markt, daarna met *Windows voor senioren*. In 2006 besloot Stuur om te stoppen met schrijven en uitgeven. Een jaar later vertrok hij naar Bonaire, niet zoals gewoonlijk voor een korte duikvakantie, maar om er te blijven. Al eerder had hij gemerkt dat er op het eiland een grote behoefte was aan een goed gesorteerde boekhandel en een winkel met creatief, educatief en kwalitatief speelgoed. Met de opening van Books & Toys in januari 2008 speelde hij in op die vraag.

Net even anders

Bonaire is eiland van de Nederlandse Antillen maar wordt in 2010 een bijzondere gemeente van Nederland. Het eiland

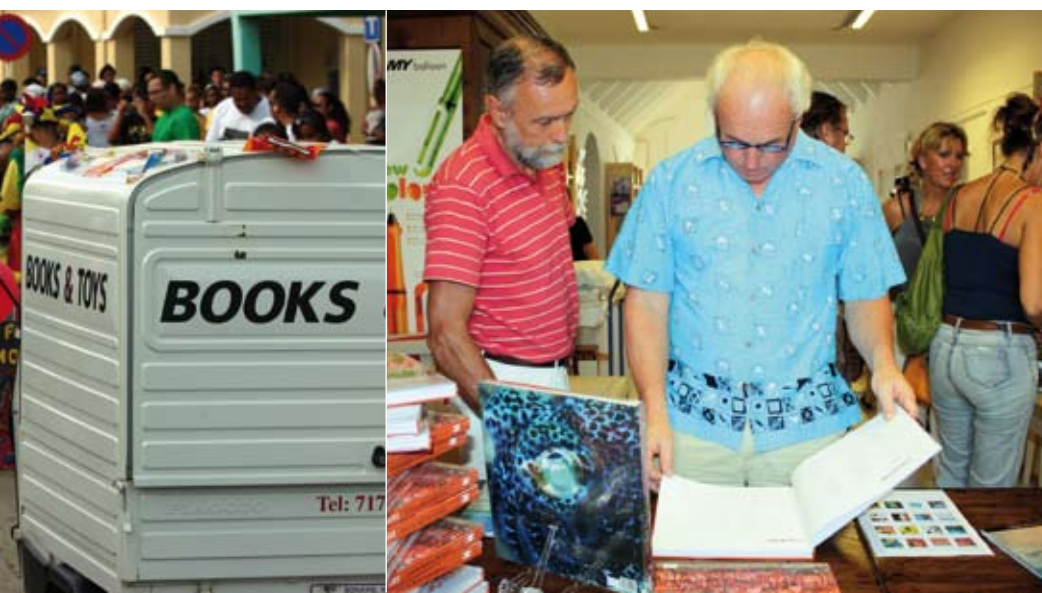
Vlnr.: Het team van Books & Toys: Ramonia Morales, Camilla Look, Joyce Ottens en Addo Stuur; het bestelautootje 'Piaggio' van Addo Stuur rijdt mee in de stoet tijdens het kindercarnaval; toeristen kijken rond in de winkel

is ongeveer net zo groot als Texel. Het aantal inwoners is 15.000, onder wie 9.000 Antillianen, 1.500 Europese Nederlanders en de rest inwoners met andere nationaliteiten. De officiële talen zijn Nederlands en Papiamentu, maar er wordt ook veel Engels en Spaans gesproken. Jaarlijks bezoeken zo'n 80.000, voornamelijk Amerikaanse, toeristen Bonaire om te duiken en te snorkelen. Daarnaast doen dit jaar zo'n honderd grote cruiseschepen Bonaire aan. Stuur arriveerde op Bonaire in oktober 2007. 'De eerste maanden was het wachten op een vergunning', vertelt Stuur, terugkijkend op die eerste periode. 'Pas na vijf maanden kregen wij toestemming. Die wachttijd hebben wij wel nuttig besteed. Voor het leren runnen van een winkel zoals deze is het een kwestie van veel durven vragen aan anderen: hoe doe jij dit, waarom is dat zo? Fouten maak je in het begin zeker. Niet verkochte tijdschriften kunnen hier bijvoorbeeld niet worden geretourneerd. Alles gaat hier net

even anders dan in Nederland, maar dat maakt het juist zo interessant.'

Ook het succes van titels was voor Stuur aanvankelijk moeilijk te voorspellen. 'Een Youp van 't Hek verkoop je hier absoluut niet. De humoristische kritiek op de Nederlandse maatschappij slaat hier niet

Waar en op basis van welke criteria koopt Stuur zijn boeken in? 'Titels van Nederlandstalige boeken halen we uit de Top 50 van het Nederlandse Boek en de lijst met bestellingen van individuele klanten. De inkoop loopt via CB. Ook komt de hele winkelinventaris uit Nederland.'

aan. *Echte mannen eten geen kaas* van Maria Mosterd loopt wél goed, het is ons bestverkochte boek. Daarvoor komen ook middelbare scholieren de winkel in die eerst alleen op zoek waren naar woordenboeken. Het boek wordt op de middelbare school geaccepteerd en zelfs aanbevolen op de literatuurlijst.'

Kleine afzetmarkt

Op een grote tafel in het voorste gedeelte van de winkel ligt een enorme sortering duik- en natuurboeken. De serie in oblong-formaat springt direct in het oog. Stuur licht toe: 'Een aantal maanden geleden gaven de makers, Dos en Bertie Winkel, ter ere van hun nieuwe fotoboek *Colors of Bonaire* een diashow. Het echtpaar woonde vroeger op Bonaire. Het zijn niet alleen vakantiegangers die dol zijn op deze boeken. Ook de toeristen van de cruiseboten bladeren graag door de collectie. Zij beseffen echter niet dat alles ingevoerd moet worden en daardoor duur is. Vaak is dat ook de reden dat zij zo'n boek niet willen kopen. Er zijn nog talloze andere manieren te bedenken om de toerist kleine attenties te laten meenemen voor de thuisblijvers. Kijk, hier heb ik een aantal heel oude prenten laten afdrukken op postcards. Dat loopt prima.'

Bedrijfseconomisch gezien is het verhaal ingewikkeld. Vervoerskosten zijn gekoppeld aan de olieprijs en worden berekend per kubieke meter. En de inkoop gaat in euro's. 'Valutaschommelingen kunnen wel dertig Antilliaanse cent op een euro schelen. Dat alles zorgt ervoor dat ik wel móét afwijken van de vaste boekenprijs. Engelse en Spaanstalige literatuur koop ik in bij Baker & Taylor in Miami. Dat is veel goedkoper dan wanneer ik deze boeken in Nederland bestel.' Een groot deel van zijn assortiment bestaat uit boeken van Antilliaanse schrijvers, veelal Nederlandstalig. Het uitgeven in het Papiamentu is vanwege de kleine afzetmarkt niet rendabel. 'De verkoop van Papiamentstalige boeken voor volwassenen loopt slecht. Kinderboeken in het Papiamentu lopen wel goed, net als de Nederlandstalige kinderboeken. Ongeveer 80 procent van onze klanten is vrouw. De andere 20 procent volwassenenliteratuur gaat naar de mannelijke lezer die naast thrillers ook veel duik- en natuurboeken koopt.'

Een winkel met alleen de verkoop van boeken is op Bonaire niet rendabel. Daarom verkoopt Stuur in zijn winkel ook speelgoed, lokale kunst en andere toeristenspullen. De combinatie is wel winstgevend.

Verschuiving

Makkelijk is het niet geweest om een boek- en speelgoedhandel tot een succes te maken in zo'n kleine leefgemeenschap als Bonaire waar amper een leescultuur bestaat. Toch lijkt Addo Stuur daarin geslaagd. 'In het begin bestond mijn klantenkring voor 90 procent uit Nederlanders. Slechts enkele Bonaireanen kwamen voorzichtig schuifelend de winkel binnen. Nu is driekwart van mijn klantenkring Bonaireaans.' Stuur is blij met die verschuiving. Hij is erg gesteld op zijn personeel dat niet alleen klantvriendelijk is, maar ook bekend is met wat zijn winkel te bieden heeft. 'Camilla Look was bibliothecaresse op Sint Eustatius en verzorgt de inkoop van de boeken in Nederland en de Antillen. Haar kennis van de Antilliaanse, Nederlandse en Engelstalige literatuur is fantastisch. Joyce Ottens verzorgt de inkoop van het speelgoed. Ze kent als moeder van jonge kinderen de speelgoedmarkt als geen ander. Ramonia Morales is ons natuurtalent in klantvriendelijkheid en een talenwonder. Zij is mijn reddende engel als we veeleisende Spaanstalige toeristen in de winkel hebben.'

Zelf is Stuur ook vaak in de winkel aanwezig. Zijn Papiamentu blijkt ook de Bonaireaan over de drempel te helpen. Een klant complimenteert Addo even over zijn afwisselende originele etalages. Hij antwoordt glimlachend: 'Voor ons is het een feest samen met het personeel weer wat nieuws te bedenken en 's avonds de nieuwsgierige blikken vanuit de donkere zaak gade te slaan. Na de Papiamentu-les die hier worden gegeven ben ik soms nog wat later aanwezig. Binnenkort gaan we in de avonduren ook van start met een leesclub. Daar is momenteel vraag naar.'

Sinds de start ontvangt Books & Toys ook verschillende schrijvers, zoals Anna Woltz, Marijke van Mil en Rian Visser tijdens het Kinderboekenfestival en de op Bonaire geboren thrillerauteur Erich Zielinski. Al deze activiteiten vormen een belangrijk en onlosmakelijk onderdeel van de boekwinkel.

Books & Toys, Bonaire

Boeken: Nederlands, Papiamentu en Amerikaans; speelgoed; vliegtuigen
Fte: 2
Omzet: circa 340.000 euro
www.bookstorebonaire.com